



DATUM  
2016-08-17  
ERT DATUM  
2016-06-01

DIARIENR  
2016/108-4  
ER BETECKNING  
U2016/02685/SF

Regeringskansliet  
Utbildningsdepartementet  
103 33 Stockholm

## Studiestartsstöd, ett nytt rekryterande studiestöd (promemoria 2016-06-01)

Statskontoret tillstyrker förslaget om ett nytt studiestartsstöd. Med förslaget stärks möjligheterna till arbete för personer som i dag står långt från arbetsmarknaden, inte minst utrikesfödda med låg utbildning. Statskontoret anser dock att vissa av förutsättningarna för förslagets genomförande kunde ha belysts mer. Det gäller studiestartsstödet möjligheter att fullt ut nå avsedda målgrupper och finansieringen av reformen.

### Höjda bidrag har effekt på viljan att studera

Förslaget om studiestartsstöd är till sin konstruktion likt det s.k. rekryteringsbidrag som CSN tidigare betalat ut. I departementets promemoria finns få erfarenheter från detta tidigare bidrag återgivna. Såvitt Statskontoret känner till har rekryteringsbidraget inte heller följts upp i någon större omfattning, undantaget Skolverkets uppföljningar och en granskning gjord av Riksrevisionen (2005:25). I Riksrevisionens granskning kritiserades uppföljningen för att vara otillräcklig eftersom bidragets studiemotiverande effekter inte belystes.

Statskontoret och CSN har dock i utvärderingar av andra studiestöd kommit fram till att höjda bidrag har effekt på viljan att studera. Statskontoret har visat att ungefär 4 av 10 arbetslösa ungdomar valde att återuppta gymnasiestudierna till följd av ett högre studiebidrag.<sup>1</sup> Dessa resultat ligger i linje med vad CSN kunnat påvisa när det gäller högre bidrag till personer som studerar på yrkesvux.<sup>2</sup>

Det finns således förutsättningar för att studiestartsstödet kan locka fler till studier. Detta sagt med reservation för att målgrupperna för studiestartsstödet delvis skiljer sig från målgrupperna i de stödsystem som Statskontoret och CSN utvärderat.

<sup>1</sup> Högre studiebidrag till arbetslösa ungdomar, Statskontoret 2015:13.

<sup>2</sup> Det högre bidragets betydelse för satsningen på yrkesvux, CSN, 2011.



### **Tveksamt om utrikesfödda kommer att nås fullt ut**

Utbildningsdepartementets promemoria är genom sin betoning på studie-startsstödet främst inriktad på de ekonomiska incitamenten för att påbörja en komvuxutbildning. Även om ekonomiska incitament bevisligen har effekt på viljan att studera finns det andra faktorer som begränsar möjligheten att studera. Det är inte säkert att utrikesfödda kommer att nås av reformen i den utsträckning som promemorian ger uttryck för. Många kommuner har villkoret att svenska för invandrare (sfi) studier ska vara avklarade på den högsta nivån för att kunna påbörja komvuxstudier. Långt ifrån alla hinner igenom hela sfi under de två åren med etableringsplan. Av promemorian framgår att kommunen och Arbetsförmedlingen kan ha vägledande samtal med den individ som berörs i samband med rekryteringen till komvuxstudier. Vid dessa samtal kan man ta ställning till om det behövs exempelvis ytterligare språkstöd för att motivera till komvuxstudier. Statskontoret menar att Utbildningsdepartementet i ett kommande förslag om studiestartsstöd bör beakta de krav på språkkunskaper som ställs på de som studerar på komvux. För att säkra rekryteringen av så många utrikesfödda som möjligt till studiestartsstödet skulle Utbildningsdepartementet kunna överväga ytterligare kompletterande insatser. Det skulle kunna röra sig om att exempelvis pröva möjligheten att höja kvaliteten i sfi utbildningen eller möjligheten att anpassa komvuxutbildningar till personer som har andra modersmål än svenska.

I promemorian redogörs för kommunernas ansvar när det gäller studie- och yrkesvägledning inför komvux studier. Statskontoret vill understryka att sådan vägledning är särskilt viktig för de målgrupper som studiestartsstödet riktar sig till. I Statskontorets rapport om högre studiebidrag till arbetslösa ungdomar (2015) visar vi att vägledning i många fall varit avgörande för att ungdomar ska återuppta sina studier. Detta gällde särskilt ungdomar som inte är födda i Sverige.

Av promemorian framgår inte helt klart om personer med tidsbegränsat uppehållstillstånd har rätt att få studiebidrag. Enligt promemorian är personer som deltagit i etableringsuppdraget i nästan samtliga fall berättigade till studiestartsstödet. I promemorian hänvisas vidare till ett remissvar från CSN<sup>3</sup> där myndigheten bedömt att även personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd har rätt till studiestartsstöd under den tid uppehållstillståndet gäller. Som Statskontoret förstår promemorian har personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd rätt till studiestartsstöd. Om det är så att personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd har den rätten vill Statskontoret fästa uppmärksamheten på det beslut om skärpta regler för uppehållstillstånd som

<sup>3</sup> CSN:s remissvar (dnr 2016-110-2377) på Lagrådsremiss JU2016/0130/L7.

riksdagen tog den 21 juni 2016.<sup>4</sup> Beslutet innebär att en person som har tidsbegränsat uppehållstillstånd kan beviljas permanent uppehållstillstånd om personen kan försörja sig när det tidsbegränsade uppehållstillståndet löpt ut. En person som är under 25 år och har tidsbegränsat uppehållstillstånd ska dock ha genomfört gymnasieutbildning för att ett permanent uppehållstillstånd ska kunna beviljas. Denna begränsning gäller emellertid inte den målgrupp som studiestartsstödet riktar sig till som är personer mellan 25 och 56 år gamla. I ett kommande förslag om studiestartsstöd bör Utbildningsdepartementet ta hänsyn till att de nya reglerna för uppehållstillstånd kan motverka incitamenten för nyanlända att studera. Det finns en risk för att personer med tillfälliga uppehållstillstånd och som är över 25 år främst satsar på att få ett arbete, även om de inte genomfört sina gymnasiestudier. För denna målgrupp uppnås därmed inte studiestartsstödet syfte att få en bättre utbildad arbetskraft anpassad till den svenska arbetsmarknadens behov.

### **Finansieringen av reformen är otillräckligt belyst**

Beräkningen av hur reformen ska finansieras är mycket översiktlig. Mot bakgrund av att reformen beräknas kosta drygt 900 miljoner kronor årligen skulle en mer transparent och ingående kalkyl ha behövts. Det är inte tydligt hur reformen ska leda till att 750 miljoner kronor kan sparas in på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är inte heller tydligt inom vilka arbetsmarknadspolitiska åtgärder som besparingarna ska göras.

Generaldirektör Ingvar Mattson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Jessica Bylund och utredare Michael Kramers, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.



Ingvar Mattson



Michael Kramers

<sup>4</sup> 2015/16:SfU16, rskr. 2015/16:303.

